ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ

മഹർഷി വേദവ്യാസപ്രണീതം ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം

॥ ദ്വാദശസ്കന്ധേ ദ്വാദശോഽധ്യായഃ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

ശ്രീ രംഗരാമാനുജ മഹാദേശികൻ

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ

ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം

॥ ദ്വാദശസ്കന്ധേ ദ്വാദശോഽധ്യായഃ ॥

സൂത ഉവാച
നമോ ധർമായ മഹതേ നമഃ കൃഷ്ണായ വേധസേ ।
ബ്രാഹ്മണേഭ്യോ നമസ്കൃത്യ ധർമാൻ വക്ഷ്യേ സനാതനാൻ ॥ **1** ॥

ഏതദ് വഃ കഥിതം വിപ്രാ വിഷ്ണോശ്ചരിതമദ്ഭുതം ।
ഭവദ്ഭിർയദഹം പൃഷ്ടോ നരാണാം പുരുഷോചിതം ॥ **2** ॥

അത്ര സങ്കീർതിതഃ സാക്ഷാത് സർവപാപഹരോ ഹരിഃ ।
നാരായണോ ഹൃഷീകേശോ ഭഗവാൻ സാത്വതാം പതിഃ ॥ **3** ॥

അത്ര ബ്രഹ്മ പരം ഗുഹ്യം ജഗതഃ പ്രഭവാപ്യയം ।
ജ്ഞാനം ച തദുപാഖ്യാനം പ്രോക്തം വിജ്ഞാനസംയുതം ॥ **4** ॥

ഭക്തിയോഗഃ സമാഖ്യാതോ വൈരാഗ്യം ച തദാശ്രയം ।
പാരീക്ഷിതമുപാഖ്യാനം നാരദാഖ്യാനമേവ ച ॥ **5** ॥

പ്രായോപവേശോ രാജർഷേർവിപ്രശാപാത് പരീക്ഷിതഃ ।
ശുകസ്യ ബ്രഹ്മർഷഭസ്യ സംവാദശ്ച പരീക്ഷിതഃ ॥ **6** ॥

യോഗധാരണയോത്ക്രാന്തിഃ സംവാദോ നാരദാജയോഃ ।
അവതാരാനുഗീതം ച സർഗഃ പ്രാധാനികോഽഗ്രതഃ ॥ **7** ॥

വിദുരോദ്ധവസംവാദഃ ക്ഷത്തൃമൈത്രേയയോസ്തതഃ।
പുരാണസംഹിതാപ്രശ്നോ മഹാപുരുഷസംസ്ഥിതിഃ ॥ **8** ॥

തതഃ പ്രാകൃതികഃ സർഗഃ സപ്ത വൈകൃതികാശ്ച യേ।
തതോ ബ്രഹ്മാണ്ഡസംഭൂതിർവൈരാജഃ പുരുഷോ യതഃ ॥ **9** ॥

കാലസ്യ സ്ഥൂലസൂക്ഷ്മസ്യ ഗതിഃ പദ്മസമുദ്ഭവഃ।
ഭുവ ഉദ്ധരണേഽംഭോധേർഹിരൺയാക്ഷവധോ യഥാ ॥ **10** ॥

ഊർധ്വതിർയഗവാക്സർഗോ രുദ്രസർഗസ്തഥൈവ ച।
അർധനാരീനരസ്യാഥ യതഃ സ്വായംഭുവോ മനുഃ ॥ **11** ॥

ശതരൂപാ ച യാ സ്ത്രീണാമാദ്യാ പ്രകൃതിരുത്തമാ।
സന്താനോ ധർമപത്നീനാം കർദമസ്യ പ്രജാപതേഃ ॥ **12** ॥

അവതാരോ ഭഗവതഃ കപിലസ്യ മഹാത്മനഃ।
ദേവഹൂത്യാശ്ച സംവാദഃ കപിലേന ച ധീമതാ ॥ **13** ॥

നവബ്രഹ്മസമുത്പത്തിർദക്ഷയജ്ഞവിനാശനം।
ധ്രുവസ്യ ചരിതം പശ്ചാത്പൃഥോഃ പ്രാചീനബർഹിഷഃ ॥ **14** ॥

നാരദസ്യ ച സംവാദസ്തതഃ പ്രൈയവ്രതം ദ്വിജാഃ।
നാഭേസ്തതോഽനു ചരിതമൃഷഭസ്യ ഭരതസ്യ ച ॥ **15** ॥

ദ്വീപവർഷസമുദ്രാണാം ഗിരിനദ്യുപവർണനം।
ജ്യോതിശ്ചക്രസ്യ സംസ്ഥാനം പാതാലനരകസ്ഥിതിഃ ॥ **16** ॥

ദക്ഷജൻമ പ്രചേതോഭ്യസ്തത്പുത്രീണാം ച സന്തതിഃ।
യതോ ദേവാസുരനരാസ്തിർയങ്നഗഖഗാദയഃ ॥ **17** ॥

ത്വാഷ്ട്രസ്യ ജൻമ നിധനം പുത്രയോശ്ച ദിതേർദ്വിജാഃ।
ദൈത്യേശ്വരസ്യ ചരിതം പ്രഹ്ലാദസ്യ മഹാത്മനഃ ॥ **18** ॥

മൻവന്തരാനുകഥനം ഗജേന്ദ്രസ്യ വിമോക്ഷണം।
മൻവന്തരാവതാരാശ്ച വിഷ്ണോർഹയശിരാദയഃ ॥ **19** ॥

കൗർമം ധാൻവന്തരം മാത്സ്യം വാമനം ച ജഗത്പതേഃ।
ക്ഷീരോദമഥനം തദ്വദമൃതാർഥേ ദിവൗകസാം ॥ **20** ॥

ദേവാസുരമഹായുദ്ധം രാജവംശാനുകീർതനം।
ഇക്ഷ്വാകുജൻമ തദ്വംശഃ സുദ്യുമ്നസ്യ മഹാത്മനഃ ॥ **21** ॥

ഇലോപാഖ്യാനമത്രോക്തം താരോപാഖ്യാനമേവ ച।
സൂർയവംശാനുകഥനം ശശാദാദ്യാ നൃഗാദയഃ ॥ **22** ॥

സൗകന്യം ചാഥ ശർയാതേഃ ककുത്സ്ഥസ്യ ച ധീമതഃ।
ഖട്വാംഗസ്യ ച മാന്ധാതുഃ സൗഭരേഃ സഗരസ്യ ച ॥ **23** ॥

രാമസ്യ കോസലേന്ദ്രസ്യ ചരിതം കിൽബിഷാപഹം।
നിമേരംഗപരിത്യാഗോ ജനകാനാം ച സംഭവഃ ॥ **24** ॥

രാമസ്യ ഭാർഗവേന്ദ്രസ്യ നിഃക്ഷത്രകരണം ഭുവഃ।
ഐലസ്യ സോമവംശസ്യ യയാതേർനഹുഷസ്യ ച ॥ **25** ॥

ദൗഷ്യന്തേർഭരതസ്യാപി ശന്തനോസ്തത്സുതസ്യ ച।
യയാതേർജ്യേഷ്ഠപുത്രസ്യ യദോർവംശോഽനുകീർതിതഃ ॥ **26** ॥

യത്രാവതീർണോ ഭഗവാൻ കൃഷ്ണാഖ്യോ ജഗദീശ്വരഃ।
വസുദേവഗൃഹേ ജൻമ തതോ വൃദ്ധിശ്ച ഗോകുലേ ॥ **27** ॥

തസ്യ കർമാൺയപാരാണി കീർതിതാൻയസുരദ്വിഷഃ।
പൂതനാസുപയഃപാനം ശകടോച്ചാടനം ശിശോഃ ॥ **28** ॥

തൃണാവർതസ്യ നിഷ്പേഷസ്തഥൈവ ബകവത്സയോഃ।
ധേനുകസ്യ സഹഭ്രാതുഃ പ്രലംബസ്യ ച സങ്ക്ഷയഃ ॥ **29** ॥

ഗോപാനാം ച പരിത്രാണം ദാവാഗ്നേഃ പരിസർപതഃ।
ദമനം കാലിയസ്യാഹേർമഹാഹേർനന്ദമോക്ഷണം ॥ **30** ॥

വ്രതചർയാ തു കൻയാനാം
യത്ര തുഷ്ടോഽച്യുതോ വ്രതൈഃ।
പ്രസാദോ യജ്ഞപത്നീഭ്യോ
വിപ്രാണാം ചാനുതാപനം ॥ **31** ॥

ഗോവർധനോദ്ധാരണം ച ശക്രസ്യ സുരഭേരഥ।
യജ്ഞാഭിഷേകം കൃഷ്ണസ്യ സ്ത്രീഭിഃ ക്രീഡാ ച രാത്രിഷു ॥ **32** ॥

ശംഖചൂഡസ്യ ദുർബുദ്ധേർവധോഽരിഷ്ടസ്യ കേശിനഃ।
അക്രൂരാഗമനം പശ്ചാത് പ്രസ്ഥാനം രാമകൃഷ്ണയോഃ ॥ **33** ॥

വ്രജസ്ത്രീണാം വിലാപശ്ച മഥുരാലോകനം തതഃ।
ഗജമുഷ്ടികചാണൂരകംസാദീനാം ച യോ വധഃ ॥ **34** ॥

മൃതസ്യാനയനം സൂനോഃ പുനഃ സാന്ദീപനേർഗുരോഃ।
മഥുരായാം നിവസതാ യദുചക്രസ്യ യത്പ്രിയം।
കൃതമുദ്ധവരാമാഭ്യാം യുതേന ഹരിണാ ദ്വിജാഃ ॥ **35** ॥

ജരാസന്ധസമാനീതസൈൻയസ്യ ബഹുശോ വധഃ।
ഘാതനം യവനേന്ദ്രസ്യ കുശസ്ഥൽയാ നിവേശനം ॥ **36** ॥

ആദാനം പാരിജാതസ്യ സുധർമായാഃ സുരാലയാത്।
രുക്മിൺയാ ഹരണം യുദ്ധേ പ്രമഥ്യ ദ്വിഷതോ ഹരേഃ ॥ **37** ॥

ഹരസ്യ ജൃംഭണം യുദ്ധേ ബാണസ്യ ഭുജകൃന്തനം।
പ്രാഗ്ജ്യോതിഷപതിം ഹത്വാ കൻയാനാം ഹരണം ച യത് ॥ **38** ॥

ചൈദ്യപൗണ്ഡ്രകശാൽവാനാം ദന്തവക്ത്രസ്യ ദുർമതേഃ।
ശംബരോ ദ്വിവിദഃ പീഠോ മുരഃ പഞ്ചജനാദയഃ ॥ **39** ॥

മാഹാത്മ്യം ച വധസ്തേഷാം വാരാണസ്യാശ്ച ദാഹനം।
ഭാരാവതരണം ഭൂമേർനിമിത്തീകൃത്യ പാണ്ഡവാൻ ॥ **40** ॥

വിപ്രശാപാപദേശേന സംഹാരഃ സ്വകുലസ്യ ച।
ഉദ്ധവസ്യ ച സംവാദോ വാസുദേവസ്യ ചാദ്ഭുതഃ ॥ **41** ॥

യത്രാത്മവിദ്യാ ഹ്യഖിലാ പ്രോക്താ ധർമവിനിർണയഃ।
തതോ മർത്യപരിത്യാഗ ആത്മയോഗാനുഭാവതഃ ॥ **42** ॥

യുഗലക്ഷണവൃത്തിശ്ച കലൗ നൃണാമുപപ്ലവഃ।
ചതുർവിധശ്ച പ്രലയ ഉത്പത്തിസ്ത്രിവിധാ തഥാ ॥ **43** ॥

ദേഹത്യാഗശ്ച രാജർഷേർവിഷ്ണുരാതസ്യ ധീമതഃ।
ശാഖാപ്രണയനമൃഷേർമാർകണ്ഡേയസ്യ സത്കഥാ।
മഹാപുരുഷവിന്യാസഃ സൂര്യസ്യ ജഗദാത്മനഃ ॥ **44** ॥

ഇതി ചോക്തം ദ്വിജശ്രേഷ്ഠാ
യത്പൃഷ്ടോഽഹമിഹാസ്മി വഃ।
ലീലാവതാരകർമാണി
കീർതിതാനീഹ സർവശഃ ॥ **45** ॥

പതിതഃ സ്ഖലിതശ്ചാർതഃ ക്ഷുത്ത്വാ വാ വിവശോ ബ്രുവൻ।
ഹരയേ നമ ഇത്യുച്ചൈർമുച്യതേ സർവപാതകാത് ॥ **46** ॥

സങ്കീർത്യമാനോ ഭഗവാനനന്തഃ
ശ്രുതാനുഭാവോ വ്യസനം ഹി പുംസാം।
പ്രവിശ്യ ചിത്തം വിധുനോത്യശേഷം
യഥാ തമോഽർകോഽഭ്രമിവാതിവാതഃ ॥ **47** ॥

മൃഷാ ഗിരസ്താ ഹ്യസതീരസത്കഥാ
    ന കഥ്യതേ യദ് ഭഗവാനധോക്ഷജഃ।
തദേവ സത്യം തദുഹൈവ മംഗലം
    തദേവ പുണ്യം ഭഗവദ്ഗുണോദയം ॥ **48** ॥

തദേവ രമ്യം രുചിരം നവം നവം
    തദേവ ശശ്വന്മനസോ മഹോത്സവം।
തദേവ ശോകാർണവശോഷണം നൃണാം
    യദുത്തമശ്ലോകയശോഽനുഗീയതേ ॥ **49** ॥

ന തദ് വചശ്ചിത്രപദം ഹരേർയശോ
    ജഗത്പവിത്രം പ്രഗൃണീത കർഹിചിത്।
തദ് ധ്വാങ്ക്ഷതീർഥം ന തു ഹംസസേവിതം
    യത്രാച്യുതസ്തത്ര ഹി സാധവോഽമലാഃ ॥ **50** ॥

സ വാഗ്വിസർഗോ ജനതാഘസമ്പ്ലവോ
    യസ്മിൻപ്രതിശ്ലോകമബദ്ധവത്യപി।
നാമാൻയനന്തസ്യ യശോഽങ്കിതാനി യ -
    ച്ഛൃണ്വന്തി ഗായന്തി ഗൃണന്തി സാധവഃ ॥ **51** ॥

നൈഷ്കർമ്യമപ്യച്യുതഭാവവർജിതം
    ന ശോഭതേ ജ്ഞാനമലം നിരഞ്ജനം।
കുതഃ പുനഃ ശശ്വദഭദ്രമീശ്വരേ
    ന ഹ്യർപിതം കർമ യദപ്യനുത്തമം ॥ **52** ॥

യശഃ ശ്രിയാമേവ പരിശ്രമഃ പരോ
    വർണാശ്രമാചാരതപഃശ്രുതാദിഷു।
അവിസ്മൃതിഃ ശ്രീധരപാദപദ്മയോ -
    ർഗുണാനുവാദശ്രവണാദിഭിർഹരേഃ ॥ **53** ॥

അവിസ്മൃതിഃ കൃഷ്ണപദാരവിന്ദയോഃ
ക്ഷിണോത്യഭദ്രാണി ശമം തനോതി ച।
സത്ത്വസ്യ ശുദ്ധിം പരമാത്മഭക്തിം
ജ്ഞാനം ച വിജ്ഞാനവിരാഗയുക്തം ॥ **54** ॥

യൂയം ദ്വിജാഗ്ര്യാ ബത ഭൂരിഭാഗാ
യച്ഛശ്വദാത്മൻയഖിലാത്മഭൂതം।
നാരായണം ദേവമദേവമീശ -
മജസ്രഭാവാ ഭജതാവിവേശ്യ ॥ **55** ॥

അഹം ച സംസ്മാരിത ആത്മതത്ത്വം
ശ്രുതം പുരാ മേ പരമർഷിവക്ത്രാത്।
പ്രായോപവേശേ നൃപതേഃ പരീക്ഷിതഃ
സദസ്യൃഷീണാം മഹതാം ച ശൃണ്വതാം ॥ **56** ॥

ഏതദ്വഃ കഥിതം വിപ്രാഃ കഥനീയോരുകർമണഃ।
മാഹാത്മ്യം വാസുദേവസ്യ സർവാശുഭവിനാശനം ॥ **57** ॥

യ ഏവം ശ്രാവയേന്നിത്യം യാമക്ഷണമനൻയധീഃ।
ശ്രദ്ധാവാൻ യോഽനുശൃണുയാത് പുനാത്യാത്മാനമേവ സഃ ॥ **58** ॥

ദ്വാദശ്യാമേകാദശ്യാം വാ ശൃണ്വന്നായുഷ്യവാൻ ഭവേത്।
പഠത്യനശ്നൻ പ്രയതസ്തതോ ഭവത്യപാതകീ ॥ **59** ॥

പുഷ്കരേ മഥുരായാം ച ദ്വാരവത്യാം യതാത്മവാൻ।
ഉപോഷ്യ സംഹിതാമേതാം പഠിത്വാ മുച്യതേ ഭയാത് ॥ **60** ॥

ദേവതാ മുനയഃ സിദ്ധാഃ പിതരോ മനവോ നൃപാഃ।
യച്ഛന്തി കാമാൻ ഗൃണതഃ ശൃണ്വതോ യസ്യ കീർതനാത് ॥ **61** ॥

ഋചോ യജൂംഷി സാമാനി ദ്വിജോഽധീത്യാനുവിന്ദതേ।
മധുകുൽയാ ഘൃതകുൽയാഃ പയഃകുൽയാശ്ച തത്ഫലം ॥ **62** ॥

പുരാണസംഹിതാമേതാമധീത്യ പ്രയതോ ദ്വിജഃ।
പ്രോക്തം ഭഗവതാ യത്തു തത്പദം പരമം വ്രജേത് ॥ **63** ॥

വിപ്രോഽധീത്യാപ്നുയാത് പ്രജ്ഞാം രാജൻയോദധിമേഖലാം।
വൈശ്യോ നിധിപതിത്വം ച ശൂദ്രഃ ശുദ്ധ്യേത പാതകാത് ॥ **64** ॥

കലിമലസംഹതികാലനോഽഖിലേശോ
ഹരിരിതരത്ര ന ഗീയതേ ഹ്യഭീക്ഷ്ണം।
ഇഹ തു പുനർഭഗവാനശേഷമൂർതിഃ
പരിപഠിതോഽനുപദം കഥാപ്രസംഗൈഃ ॥ **65** ॥

തമഹമജമനന്തമാത്മതത്ത്വം
ജഗദുദയസ്ഥിതിസംയമാത്മശക്തിം।
ദ്യുപതിഭിരജശക്രശങ്കരാദ്യൈ -
ർദുരവസിതസ്തവമച്യുതം നതോഽസ്മി ॥ **66** ॥

ഉപചിതനവശക്തിഭിഃ സ്വ ആത്മ -
ൻയുപരചിതസ്ഥിരജംഗമാലയായ।
ഭഗവത ഉപലബ്ധിമാത്രധാമ്നേ
സുരഋഷഭായ നമഃ സനാതനായ ॥ **67** ॥

സ്വസുഖനിഭൃതചേതാസ്തദ്വ്യുദസ്താൻയഭാവോ -
ഽപ്യജിതരുചിരലീലാകൃഷ്ടസാരസ്തദീയം।
വ്യതനുത കൃപയാ യസ്തത്ത്വദീപം പുരാണം
തമഖിലവൃജിനഘ്നം വ്യാസസൂനും നതോഽസ്മി ॥ **68** ॥

॥ ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യാം സംഹിതായാം
ദ്വാദശസ്കന്ധേ ദ്വാദശസ്കന്ധാർഥനിരൂപണം നാമ ദ്വാദശോഽധ്യായഃ ॥